

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної

та навчальної роботи

_____ О.І. Гура

« _____ » _____ 2015 р.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДІЛОВИХ ІГОР

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
напряму 6.030102 – «Психологія»

Кафедра практичної психології

2015 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою практичної психології факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ Грандт В.В., доцент кафедри, к.психол.н.

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ КАФЕДРОЮ практичної психології «26» серпня 2015 року, протокол № 1

Завідувач кафедри к.психол.н., доцент _____ Н.О.Губа

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Психологічні основи проведення ділових ігор» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму «Психологія». Курс «Психологічні основи проведення ділових ігор» виступає важливою складовою програми загально-наукової та професійної підготовки студентів гуманітарних дисциплін.

Психологічні основи проведення ділових ігор є прикладною сферою психології, ділові ігри як найбільш ефективний метод для навчання співробітників підприємства вирішують наступні важливі задачі: уміння комунікувати при досягненні єдиних цілей, усвідомлення власного стилю взаємодії з іншими при виконанні загальної задачі, уміння погоджувати свої власні дії з іншими членами колективу, усвідомити й відрефлексувати свої почуття в різних ролях.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є діагностична цінність проведення ділових ігор полягає у визначенні стилю взаємодії, виявленні типу групової діяльності (ділового, емоційного), визначенні розуміння загальної задачі в спільній діяльності.

Курс “Психологічні основи проведення ділових ігор” спрямований на розуміння студентами психологічного змісту, психологічного смислу та психологічного значення ділової гри.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна “Психологічні основи проведення ділових ігор” розглядається як основа для вивчення майбутніми спеціалістами таких фахових дисциплін як соціальна психологія, психологія малих груп, психологія праці, психологія управління, а також як основа до підготовки та адаптації до професійної діяльності та соціальним контактам, психологічної підготовки до майбутніх життєвих ситуацій.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

- 1 – Теоретичні засади ділових ігор;
- 2 – Практичні засади побудови та проведення ділових ігор.

I. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу «Психологічні основи проведення ділових ігор» – забезпечити формування розуміння студентами психологічного змісту ділових ігор, та виходячи з цього, уміння створювати, конструювати та проводити ділові ігри різноманітної тематики.

1.2. Завдання курсу - в процесі вивчення курсу студенти мають:

- ознайомитися з особливостями та відмінностями ділових ігор від інших імітаційних моделей; ознайомитися з діловими іграми як засобом і методом підготовки до професійної діяльності та соціальним контактам;

- засвоїти психологічний зміст, психологічний смисл та психологічне значення ділової гри, структуру ділової гри, принципи побудови та організації ділових ігор;

- оволодіти основними прийомами створення ділової гри, документального оформлення ділової гри, проведення та аналізування процесу ділової гри, проведення психодіагностики співробітників за допомогою ділової гри.

Реалізація означених завдань вивчення курсу “Психологічна основа проведення ділових ігор” дозволить студентам:

- **оволодіти** основними поняттями: психологічний зміст ділової гри; імітаційне моделювання; психологічний фактор; об’єкт, процес, що моделюється у грі; перспект ділової гри; сценарій; ігрова обстановка; регламент; адміністратор; гравці; ігрові команди; група експертів; ігрова діяльність; рахункова група; діяльність із приводу гри; ігрова роль; правила; підведення підсумків; психологічний клімат під час проведення ділової гри; задачі керуючого діловою грою; ділові ігри з навчальними цілями;

- отримати **знання** щодо: загальних відомостей про ділові ігри; психологічного змісту ділових ігор; психологічного значення ділових ігор; психологічної структури ділових ігор; принципів побудови та організації ділових ігор;

- оволодіти **вміннями**: 1) застосовуючи теоретичні знання про принципи побудови, структуру та психологічний зміст ділових ігор, сконструювати ділову гру і розробити перспект та сценарій; 2) аналізувати хід і результат гри для подальшого використання цього досвіду в коректуванні власної поведінки і для вміння бути професійним ведучим (керівником) ділових ігор у професійній діяльності; 3) проводити експрес-діагностику у своїй професійній діяльності психолога за допомогою проведення ділових ігор.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовний модуль I. Теоретичні засади ділових ігор.

Тема 1. Функціонально-системний підхід (ФСП) як засіб структурування і систематизації знань студентів.

Визначення поняття “система”. Структурні одиниці системи. Визначення змісту понять. Будування схеми-моделі курсу “Психологічні основи проведення ділових ігор”. Графічне зображення схеми-моделі курсу “Психологічні основи проведення ділових ігор”. Визначити цілі. Виділити основні завдання курсу “Психологічні основи проведення ділових ігор”.

Тема 2. Вступ до курсу “Психологічна основа проведення ділових ігор”. Виникнення проблеми пристосування до темпів змін. Вміння перетворювати знання до життєвих ситуацій. Вміння перетворювати знання в професійних ситуацій. Вміння застосовувати знання до життєвих. Вміння застосовувати знання в професійних ситуацій. Гра як засіб соціалізації. Гра як адаптації до обставин життя.

Тема 3. Історія виникнення та загальні відомості про ділові ігри. Імітаційне моделювання. Поняття ділової гри. Відмінності ділових ігор від інших моделей. Ділова гра як засіб підготовки до трудової діяльності. Ділова гра як метод підготовки до трудової діяльності. Ділова гра як засіб підготовки до соціальним контактам. Ділова гра як метод підготовки до соціальним контактам. Ділова гра як метод адаптації до трудової діяльності. Ділова гра як засіб адаптації до трудової діяльності. Ділова гра як метод адаптації до соціальним контактам. Ділова гра як засіб адаптації до соціальним контактам.

Тема 4. Психологічний зміст ділової гри.

Значення ділової гри. Психологічний смисл. Психологічне значення. Психологічна структура ділової гри. Визначення змісту понять «гра», «ділова гра». Цілі ділової гри. Завдання ділової гри. Результат ділової гри. Етапи ділової гри. Формування психологічної готовності до оволодіння професійною діяльністю. Формування особистісних якостей: вербальні, невербальні, комунікативні вміння, співробітництво.

Тема 5. Класифікація ділових ігор.

Ділові ігри за Вачковим. Інші класифікації ділових ігор. Класифікаційна матриця ділових ігор. Побудова класифікаційної матриці ділових ігор за трьома критеріями. Побудова класифікаційної матриці ділових ігор за ознаками. Значення ознаки. Характеристика ділових ігор. Класифікація ділових ігор за Н.Н. Козленко. Класифікація ділових ігор за Я.М. Бельчіковим. Класифікація ділових ігор за М.М. Бірштейном.

Тема 6. Основні поняття ділових ігор.

Розробка документації ділової гри. Об'єкт ділової гри. Процес ділової гри. Проспект ділової гри. Сценарій ділової гри. Ігрова обстановка. Регламент ділової гри. Учасники: організатори, гравці, експерти. Ігрова діяльність. Діяльність з приводу гри. Ігрова роль. Оснащення ділової гри.

Тема 7. Психологічний аспект проведення ділової гри.

Психологічний клімат під час проведення ділової гри. Що треба знати керівнику про почуття учасників ділової гри. Задачі керівника.

Змістовний модуль 2. Практичні засади проведення ділових ігор

Тема 1. Принципи побудови ділових ігор.

Наочність моделі ділової гри. Простота конструкції ділової гри. Автономність тем і фрагментів ділової гри. Можливість подальшого удосконалення і розвитку конструкції ділової гри. Можливість подальшого удосконалення і розвитку моделі ділової гри. Раціональне сполучення в ігровому експерименті ігрової діяльності і діяльності з приводу гри. Максимальне звільнення учасників ділової гри від рутинних ігрових процедур.

Максимальне використання готових розробок. Спрямованість всіх елементів гри на рішення досліджуваної в грі проблеми.

Тема 2. Принципи організації ділових ігор.

Вибір теми ділової гри. Проведення ділової гри з бізнес-тематики. Організаційна система. Проблематика організаційної системи. Входження в експериментальну ситуацію. Експериментальна ситуація. Рівномірне навантаження. Правдоподібність експериментальної ситуації. Участь першого керівника. Самоаналіз проведення ділової гри. Підсумки ділової гри.

Тема 3. Структура ділової гри.

Побудова студентами власної ділової гри. Складання документації ділової гри. Проспект ділової гри. Сценарій ділової гри. Опис ігрової обстановки. Інструкції гравцям. Посібник для адміністратора. Посібник для рахункової групи. Перевірка документації ділової гри. Перевірка ролей в діловій грі.

Тема 4. Особливості ділових ігор в системі освіти.

Класифікація ділових ігор у педагогіці. Дидактичний аспект ділових ігор у педагогіці. Методика проведення ділової гри в навчальному процесі. Методика проведення ділової гри в навчальному процесі в старшій школі. Застосування ділових ігор у ВУЗах. Застосування ділових ігор для підвищення кваліфікації. Побудова бізнес-плану. Підбір кадрів. Створення рекламного продукту. Проведення ділової гри «Реорганізація Рекламної Агенції»

Тема 5. Побудова та оформлення ділової гри.

Алгоритм побудови ділових ігор. Постановка психологічних цілей. Визначення основних задач. Розробка загального змісту ділової гри. Установа загальних правил ділової гри. Наповнення сценарію психологічним смислом. Наповнення ігрової обстановки психологічним смислом. Психологічний аналіз ділової гри. Підрахунок підсумків ділової гри. Оформлення побудованої ділової гри.

3. Рекомендована література

Основна

1. Абрамова Г.С. Деловые игры: теория и организация. – Екатеринбург: Деловая книга, 1999.
2. Бельчиков Я.М., Бирштейн М.М. Деловые игры. – Рига: Авотс, 1989.
3. Вачков И. Основы психологии группового тренинга. Психотехники. Учебное пособие. – М.: Ось-99, 1999.
4. Габрусевич С.А., Зорин Г.А. От деловой игры – к профессиональному творчеству: Учеб.-метод. пособие. – Мн.: Университетское, 1989.

5. Гинзбург Я.С., Коряк Н.М. Социально-психологическое сопровождение деловых игр // Игровое моделирование: Методология и практика. – Новосибирск: Наука, 1987.
6. Грединарова О.М. Психологічні основи проведення ділових ігор: Навчальний посібник для студентів 4 курсу факультету соціальної педагогіки та психології, практичних психологів. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007.
7. Платов В.Я. Деловые игры: разработка, организация, проведение. – М.: ИПО Профиздат, 1991.
8. Трайнев В. А. Деловые игры в учебном процессе: Методология разработки и практика проведения / В. А. Трайнев; Междунар. акад. наук информации, информ. процессов и технологий (МАН ИПТ). – М.: Дашков и Ко, 2002.
9. Удалов Ф.Е., Удалов О.Ф., Алехина О.Ф. Деловые игры. Учебное пособие. – Н.Новгород: Изд-во ИНГУ, 1998.
10. Хруцкий Е.А. Организация проведения деловых игр: Учеб. пособие для преподавателей сред. спец. учеб. заведений. – М.: Высш. шк., 1991.

Додаткова

1. Альтшулер Г.С. Найти идею. Введение в теорию решения изобретательских задач. – Новосибирск: Наука, 1986.
2. Альтшулер Г.С. Нить в лабиринте. Из серии “Техника – молодежи”. – Петрозаводск: Карелия, 1988.
3. Бир С. Мозг фирмы. – М.: Радио и связь, 1993.
4. Большаков В.Ю. Психотренинг. Социодинамика. Упражнения. Игры. – СПб.: Социально-психологический центр, 1996.
5. Вачугов Д.Д. Практикум по менеджменту: Деловые игры: Учеб. пособие. – М.: Высш. шк., 2001.
6. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. – СПб.: Питер, 2000.
7. Кавтарадзе Д.Н. Обучение и игра: введение в активные методы обучения / Моск. психолого-соц. ин-т. – М.: Флинта, 1998.
8. Казанцев А.К., Подлесных В.И., Серова Л.С. Практический менеджмент в деловых играх, хозяйственных ситуациях, задачах, тестах. Учебное пособие. – М.: Инфра-М, 2000.
9. Козленко Н.Н. Деловые игры в принятии управленческих решений. – М.: Изд-во ВЗПИ, 1992.
10. Комаров В.Ф. Управленческие имитационные игры. – Новосибирск: Наука. Сибирское отделение, 1989.
11. Красовский Ю.Д. Мир деловой игры: (Опыт обучения хозяйственных руководителей). – М.: Экономика, 1989.
12. Лабскер Л.Г. Игровые методы в управлении экономикой и бизнесом: Учеб. пособие / Л.Г.Лабскер, Л.О.Бабешко. – М.: Дело, 2001.
13. Ньюстром Дж., Сконнел Э. Деловые игры и современный бизнес. – М.: Бином, 1998.
14. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / Под ред. А.А.Крылова, С.А.Маничева. – СПб.: Питер, 2000.

15. Пугачев В. П. Тесты, деловые игры, тренинги в управлении персоналом: Учебник. – М.: Аспект Пресс, 2000.

16. Турнер Д. Ролевые игры: Практическое руководство. – СПб.; М.; Харьков; Минск: Питер, 2002.

17. Фопель К. Сплоченность и толерантность в группе. Психологические игры и упражнения. Пер с нем. – М.: Генезис, 2002.

Інформаційні ресурси

1. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии [Электронный ресурс] – СПб.: Питер, 2000.– Режим доступа: <http://www.alleng.ru/d/psy/psy111.htm>

2. Лабскер Л.Г. Игровые методы в управлении экономикой и бизнесом [Электронный ресурс] : Учеб. пособие / Л.Г.Лабскер, Л.О.Бабешко. – М.: Дело, 2001. – Режим доступа: <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/582/77582/58666/page12>

3. Турнер Д. Ролевые игры: Практическое руководство [Электронный ресурс] – СПб.; М.; Харьков; Минск: Питер, 2002. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/558379/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання:

- усне опитування на семінарських заняттях;
- письмові самостійні роботи;
- письмові контрольні роботи;
- письмове тематичне тестування.
- модульні контрольні роботи.